

СКЛАДОВІ КОМПОНЕНТИ ПОНЯТТЯ "ЯКІСТЬ ЖИТТЯ"

Анотація. Виявлено та систематизовано ключові компоненти якості життя. Розроблено систему показників-характеристик оцінки якості життя. Виділено економічні та соціальні компоненти.

Аннотация. Выявлены и систематизированы ключевые компоненты качества жизни. Разработана система показателей-характеристик оценки качества жизни. Выделены экономические и социальные компоненты.

Annotation. Key components of quality of life have been revealed and systematized. A system of indicators characterising the assessment of life quality has been developed. Economic and social components have been selected.

Ключові слова: якість життя, рівень життя, складові, компоненти, населення.

Мета даного дослідження – розглянути основні складові якості життя населення, сформувати однорідні групи цих компонентів.

Згідно зі статтею 25 Загальної декларації прав людини, кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який необхідний для підтримки здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї, і право на забезпечення на випадок безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості чи іншого випадку втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини [1]. Тільки виходячи з даної статті можна нарахувати одинадцять показників, які характеризують якість життя людини. А окрім них існує ще безліч.

Щоб дати об'єктивну оцінку якості життя конкретної людини, населення регіону чи країни в цілому, потрібно проаналізувати всі ці показники, або конкретну їх частину. А це, у свою чергу, вимагає детального розгляду основних складових якості життя та групування їх в однорідні групи.

Значний вклад у вивчення якості життя зробили такі вчені, як Р. Арон, Баженов С. А., Маліков Н. С., Пархоменко Л. В., Суббето А. І., Циганкова В. А., Джордж Л. К., Л. Байрон, М. Хеліка, Б. Х'юз, Спірдузо В. В. [2 – 11].

Для того щоб управляти процесом підвищення рівня і якості життя населення, необхідно оцінювати їх компоненти, а це вимагає конкретизації переліку елементів, що входять до складу тієї або іншої компоненти [11]. Так, слід опиратися на перелік елементів, які виділили в своїх працях зарубіжні та вітчизняні науковці (табл. 1).

Таблиця 1

Типові компоненти визначення якості життя в категоріях

Автори	Категорії якості життя
1	2
Р. Арон [2]	Ступінь розвитку рівня життя, індивідуальний дохід, предмети споживання та розкоші, побутові послуги, культура, проведення вільного часу
Баженов С. А., Маліков Н. С. [3]	Соціальне самопочуття, відповідність умов життєдіяльності індивідуума його потребам, інтересам і цінностям, якість товарів та послуг, рівень життя в цілому
Маліков Н. С. [4]	Задоволення матеріальних і соціальних потреб, спосіб життя як діяльність суб'єкта відповідно до загальноприйнятих у конкретному суспільстві цінностей (ціннісних орієнтацій)
Пархоменко Л. В. [5]	Економічні блага (продовольство, харчування, різні товари і послуги) та неринкові потреби (потреби в певних соціальних та громадських правах і відносинах, високих рівнях здоров'я та освіти, прийнятному стані природного середовища)
Циганкова В. А. [6]	Види діяльності, структура потреб, умови існування людини, задоволеність людей життям, соціальними відносинами і навколишнім середовищем
Джордж Л. К. і Байрон Л. Б. [7]	Загальне здоров'я, функціональний статус, соціально-економічний статус, задоволення життям, самооцінка

Закінчення табл. 1.

1	2
М. Хеліка [8]	Рівень ВВП, ступінь самогубств, умови життя (матеріальні й суспільні), індивідуальні критерії життєвих цінностей (оцінка життя в цілому, оцінка окремих аспектів життя, життєвий досвід, система цінностей, особистісні риси, самооцінка здоров'я і фізичних можливостей)

Б. Х'юз [9]	Особиста свобода, виражене задоволення, фізичне і психічне здоров'я (благопо-
-------------	---

	луччя, соціально-економічний статус, якість навколишнього середовища, усвідомлена діяльність, соціальна інтеграція, культурні чинники
Слідзуро В. В. [10]	Стан здоров'я, фізична функціональність (самостійність у повсякденній діяльності), енергійність і привітність, а також сексуальні функції, життєва успішність, емоційна функція, пізнавальні функції, суспільні функції, економічний статус, рекреаційна активність, добре самопочуття

Кожен з авторів виділив велику кількість складових, частина з яких є об'єктивними, інші – суб'єктивними. Аналіз різноманітних компонентів поняття "якість життя" дозволяє виокремити 2 групи показників (рисунок).

Рис. Показники якості життя населення

Класифікація показників якості життя населення достатньо складна і майже безкінечна, про що говорить виокремлення найрізноманітніших складових, наведених різними авторами. І однієї єдиної класифікації не існує. Тому, опираючись на думку науковців, автор даної статті пропонує систематизувати типові компоненти визначення якості життя та групи показників даного поняття. Систему показників можна згрупувати таким чином (табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація показників якості життя за підгрупами

Підгрупи показників	Назви показників
1	2
Соціальні показники	
Показники стану та охорони здоров'я	Спосіб життя, рівень здоров'я, загальне здоров'я, добре самопочуття, стан здоров'я, фізичне і психічне здоров'я, фізична функціональність, добре самопочуття, фізичні можливості
Показники зайнятості населення	Види діяльності
Показники житлових умов	Побутові послуги, умови життєдіяльності, умови існування людини, умови життя
Показники стану довкілля	Стан природного середовища, задоволеність навколишнім середовищем, якість навколишнього середовища
Показники рівня освіти та культури	Культура, проведення вільного часу, інтереси і цінності, рівень освіти, культурні чинники
Духовні показники	Соціальне самопочуття, ціннісні орієнтації, потреба в певних соціальних та громадських правах і відносинах, самооцінка, система цінностей, особистісні риси, життєвий досвід, особиста свобода, виражене задоволення, соціальна інтеграція

Закінчення табл. 2

1	2
Економічні показники	
Макроекономічні показники	Рівень ВВП, ступінь самогубств
Показники матеріальної забезпеченості	Індивідуальний дохід, задоволення матеріальних потреб, економічний статус, соціально-економічний статус, життєва успішність, благополуччя
Показники витрат та споживання	Предмети споживання та розкоші, продовольство, харчування, різні товари та послуги

Отже, синтез складових компонентів допомагає спростувати оцінку якості життя, яка потребує ретельного вивчення та дослідження. Проте, на практиці це залишається достатньо складною процедурою.

Так, угорський економіст Я. Корнаї зазначає: "Суспільство, яке може задовольнити всі потреби всіх громадян, немає не тільки в даний час, але не буде і в перспективі. Як би не зростав добробут, розвиток техніки і культури завжди сприятиме подальшому збільшенню матеріальних потреб" [12].

Науковим результатом даного дослідження є визначення складових та показників якості життя, їх характеристика.

Перспектива подальших наукових досліджень полягає в удосконаленні методичного забезпечення оцінки якості життя.

Наук. керівн. Мішина С. В.

Література: 1. Всеобщая декларация прав человека. Принята резолюцией 217 А (III) Генеральной Ассамблеи ООН от 10 декабря 1948 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/declhr.shtml. – Название с экрана. 2. Арон Р. Этапы развития социологической мысли / Р. Арон ; общ. ред. и предисл. П. С. Гуревича. – М. : Изд. группа "Прогресс" – "Политика", 1992. – 608 с. 3. Баженов С. А. Качество жизни населения: теория и практика / С. А. Баженов, Н. С. Маликов // Уровень жизни населения регионов России. – 2002. – № 2. – С. 4–7. 4. Маликов Н. С. К вопросу о содержании понятия "качество жизни" и его измерению / Н. С. Маликов // Уровень жизни населения регионов России. – 2002. – № 2. – С. 1–7. 5. Пархоменко Л. В. Качество жизни депрессивного региона: методология и управление : автореф. дис. д-ра эконом. наук / Л. В. Пархоменко. – Тамбов, 2006. – 48 с. 6. Цыганков В. А. Качество трудовой жизни в России: экономическая природа, механизм формирования : диссертация ... докт. экон. наук : 08.05.05 / В. А. Цыганков ; Науч.-исслед. ин-т труда и соц. страхования. – Москва, 2007. – 315 с. 7. George L. K. Quality of life in older persons : meaning and measurement / L. K. George, L. V. Bearon. – New York : Human Sciences Press. – 1980. – 238 p. 8. Halicka M. Jakość życia osób starszych / M. Halicka. – Białystok : Akademia Medyczna, 2004. – P. 20–22. 9. Hughes B. Quality of life / B. Hughes // Researching social gerontology. – 1990. – № 9. – P. 46–47. 10. Spirduzo W. W. Physical Demensions of Aging / W. W. Spirduzo, K. L. Francis, P. G. MacRae // Human Kinetics. – 2005. – № 17. – P. 133. 11. Ляш О. І. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посіб. / О. І. Ляш, С. С. Гринкевич. – К. : Ліра-К, 2010. – 476 с. 12. Холопова В. А. Социальное партнёрство власти, бизнеса и общества как инструмент повышения качества жизни [Электронный ресурс] / В. А. Холопова, О. В. Шкретбиенко. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/sotsialnoe-partnerstvo-vlasti-biznesa-i-obschestva-kak-instrument-povysheniya-kachestva-zhizni>. – Название с экрана.